

23 OKTOBER 2014

IN DIT NUMMER

NIA-DAG	1
NIA AMBASSADEURS	1
ONTWIKKELINGS- BEURZEN	2
CURSUS 'MIGRATION IN THE MARGINS OF EUROPE'	2
CONFERENTIE 'DE DAGERAAD DER NATIONALISTEN'	2
IN MEMORIAM PROF. TE RIELE	3
OIKOS MASTERCLASS	3
LEZING STEFAN MOLS	3
CURSUS BYZANTIJNSE ARHEOLOGIE EN MATERIËLE CULTUUR	4
EXPOSITIE BEKEND-ONBEKEND	4
ORANGE GROVE SEMINAR	4
LEZING VLADIMIR STASSI	5
@HENE	5
ARCHEOLOGISCHE PROJECTEN 2014	6

AGENDA

LEZING PROF. ROEBROEKS (UL) THE PEOPLING OF PLEISTOCENE EUROPE—WITH OR WITHOUT FIRE? 31/10
NIA-DAG 6/11
CURSUS "MIGRATION IN THE MARGINS OF EUROPE" 19-30/1/2015

8 NOVEMBER: NIA-DAG IN UTRECHT

Zaterdag 8 november hebben alle belangstellenden de gelegenheid om in Nederland kennis te maken met het Nederlands Instituut in Athene. Samen met de Vereniging van Vrienden van het Instituut, de [VVNIA](#), is er een programma gemaakt waaruit blijkt dat niet alleen het rijke klassieke verleden van Griekenland de moeite van het bestuderen waard is, maar ook het al even boeiende heden. Na een welkomstwoord van NIA-directeur Winfred van de Put, zal Nienke Bos (Promovenda aan het Instituut Politieke Wetenschap van de Universiteit Leiden en voormalig bursaalstudent van het NIA) spreken over "De crisis van de Griekse democratie". Vervolgens zal dr. Riki van Boeschoten (Associate Professor Sociale Antropologie en Oral History, Universiteit van Thessalië) een lezing geven met de titel "Op zoek naar verborgen stemmen: Oral History in Griekenland". Riki van Boeschoten (tevens voorzitter van de Griekse Vereniging voor Oral History) zal bij deze gelegenheid voor de eerste keer haar inzichten en ervaringen delen met het Nederlandse publiek en het NIA is dan ook verheugd dat zij de uitnodiging om te spreken op de NIA-dag aanvaard heeft. Bij de afsluitende borrel zal Hugo Stroetbaum de aanwezigen meenemen in de wereld van de Rebetika muziek. De NIA-dag duurt van 13.00 tot 18.00 en zal plaatsvinden in het Academiegebouw (Domplein 29). Informatie over het programma, de sprekers en de locatie is te vinden op onze [website](#). Wij hopen velen van u bij deze gelegenheid te mogen begroeten!

AMBASSADEURS VAN HET NIA

Studeren of onderzoek doen in het buitenland is een ervaring die voor elke student enorm waardevol is. Als het onderwerp van studie dan ook nog Griekenland is, dan kan het NIA studenten daarvoor een Nederlands academisch thuis bieden in Athene. Dat weten misschien nog iets te weinig studenten. Tegelijk zijn de studenten die hier cursus of stage liepen of onderzoek hebben gedaan zeer enthousiast over het instituut, de stad en het internationale netwerk dat de onderzoeker hier ter beschikking staat. Een aantal van deze alumni is gevraagd om *ambassadeur* van het NIA te worden. Een club alumni dus, die hun medestudenten kunnen voorlichten over het Instituut, de fantastische bibliotheken, het klimaat, mogelijkheden voor beurzen, aangeboden cursussen, en wat studenten verder maar van Griekenland en het NIA willen weten. Janric van Rookhuijzen, promovendus in Nijmegen, is gevraagd coördinator te zijn van deze enthousiaste groep, die nu op alle universiteiten minstens een vertegenwoordiger heeft.

EEN NIEUWE BEURS VOOR ONTWIKKELING VAN ONDERZOEKSIDEEËN

Het NIA kent al beurzen voor vaak langduriger onderzoek, deels mogelijk gemaakt door de Vereniging van Vrienden van het NIA. Maar aan zo'n onderzoek gaat een zoektocht naar een goed onderwerp vooraf, het schrijven van een goed voorstel, het vinden van goede literatuur. Daarom hebben wij een *ontwikkelingsbeurs* bedacht, een beurs die student of promovendus in staat stelt drie weken in Athene over de schutting van de eigen campus te kijken, gebruik te maken van geweldige bibliotheken en kennis te maken met een netwerk aan instellingen en personen, dat zeer waardevol is voor de rest van een loopbaan. Als je na je masterscriptie een goed promotievoorstel wilt schrijven, of een postdoc-project voor elkaar wilt krijgen waar niemand omheen kan, dan kan het NIA daar met deze korte beurs een effectieve en waardevolle bijdrage aan leveren. De beurs is bedoeld voor alle niveaus van studenten en promovendi.

19-30 JANUARI 2015: MIGRATION IN TE MARGINS OF EUROPE

De ineenstorting van het Oostblok aan het begin van de jaren '90 en de socio-economische veranderingen in Afrika en Azië leidden tot grote migratiestromen richting Griekenland en Europa in het algemeen. Vanwege zijn ligging in het zuidoosten van de Middellandse Zee, vlakbij Azië en Afrika, werd Griekenland een van de "toegangspoorten" tot Europa, waarbij de duizenden eilanden en eilandjes in de Egeïsche Zee als mobiliteitsnetwerken fungeren. Hierdoor is het sociale leven in Griekenland de afgelopen twintig jaar ingrijpend veranderd, waarbij een groot deel van de inwoners van het land nu uit migranten bestaat die in de provincie leven of in wijken van Athene zoals Kypseli en Patisia.

De cursus "Migration in the Margins of Europe" zal zich van 19-30 januari 2015 voor de vierde achtereenvolgende keer over de complexe realiteit van deze ontwikkelingen buigen. Belangstellende MA- en PhD studenten Sociale Wetenschappen kunnen zich tot en met 31 oktober aanmelden. Alle noodzakelijke informatie over deze cursus, die opnieuw georganiseerd wordt in samenwerking met het IMES (Universiteit van Amsterdam), is te vinden op de [website](#) van het NIA.

CONFERENTIE 'DE DAGERAAD DER NATIONALISTEN'

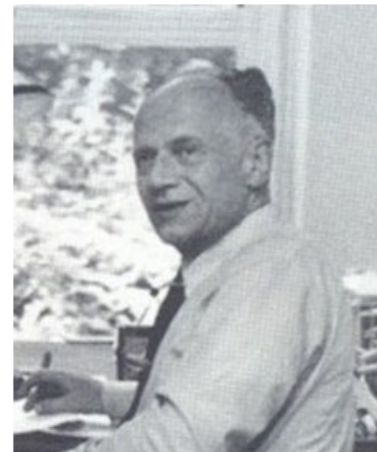
De opkomst van het ultra-rechts extremisme in Griekenland, en dan met name die van zijn voornaamste politieke spreekbuis Gouden Dageraad, was het onderwerp van de [conferentie](#) die het NIA op 26 juni organiseerde. Voor een internationaal academisch publiek bogen negen Griekse en Nederlandse onderzoekers zich over de diverse economische, sociale, politieke en historische aspecten die zij als basis beschouwen van de toenemende populariteit van ultra-rechtse stromingen in Griekenland. Daarbij werd ook gekeken naar de, zowel kwantitatieve als kwalitatieve, overeenkomsten en verschillen met andere Europese landen waarin de steun voor radicale rechtse partijen groeit. Uit de levendige afsluitende discussie bleek dat de conferentie zonder meer in zijn opzet geslaagd was om het debat over dit onderwerp te stimuleren en te verbreden door historici, antropologen, politicologen en sociologen bij elkaar te brengen. De presentaties die tijdens de conferentie gegeven werden, zijn vastgelegd en zullen binnenkort via internet toegankelijk zijn voor belangstellenden.

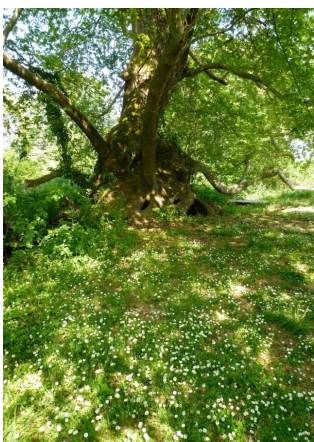
IN MEMORIAM PROF. DR. GERT JAN TE RIELE (1922-2014)

Met leedwezen heeft het NIA kennis genomen van het overlijden van Prof. dr. Gert Jan te Riele op 6 juni jongstleden. Prof. te Riele stond aan de wieg van de voorganger van het Nederlands Instituut Athene, de Nederlandse Archeologische School, die in 1984 door het Griekse ministerie van Cultuur erkend werd. Als eerste directeur van diezelfde Nederlandse Archeologische School heeft hij een onmisbare bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van de Nederlandse archeologie in Griekenland. Ook van groot belang was het systematisch archeologisch onderzoek dat Prof. te Riele jarenlang verrichtte bij Lavda in Arcadië. Het is aan dat project te danken dat een generatie Nederlandse archeologen waardevolle praktijkervaring op kon doen.

Het Nederlands Instituut Athene denkt met dankbaarheid terug aan Prof. te Riele en wenst zijn nabestaanden en vrienden sterkte.

OIKOS MASTERCLASS: THE NATURAL WORLD IN ANTIQUITY

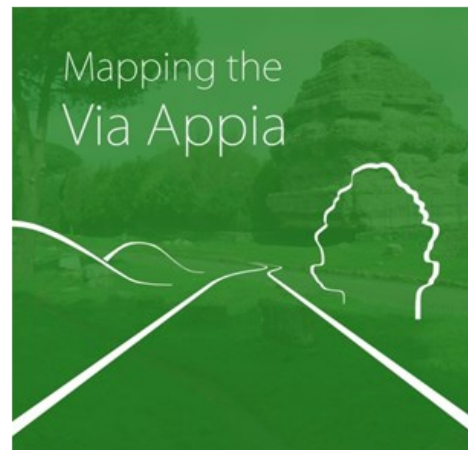
Onder leiding van Prof. Greg Woolf (Hoogleraar Oude Geschiedenis aan de St. Andrews University), bogen 11 promovendi van de Universiteiten van Amsterdam, Leiden, Groningen en de Radboud Universiteit zich aan het NIA over de antieke perceptie van de natuur en de rol van de mens daarin.

Aan de hand van presentaties, lezingen en excursies naar relevante sites vond een intensieve gedachtenuitwisseling plaats tussen de deelnemers, die een diverse disciplinaire achtergrond hadden. De cursus vond plaats van 13 tot 22 juni, en buiten de cursus volgden de deelnemers natuurlijk ook met grote belangstelling de verrichtingen van het Nederlands elftal op het WK in Brazilië!

De masterclass werd georganiseerd door de onderzoeksschool voor klassieke studies [OIKOS](#) en gecoördineerd door Prof. Andre Lardinois (Radboud Universiteit).

DE VIA APPIA IN KAART GEBRACHT

Op 12 mei gaf dr. Stephan Mols een lezing over het project '[Mapping the Via Appia](#)', dat hij momenteel leidt in Rome. Dit project heeft tot doel om de geschiedenis van de 'koningin der wegen' in kaart te brengen door de vijfde en zesde mijl van de Via Appia op een gedetailleerde, multidisciplinaire manier te analyseren. Hierbij wordt de rijke schat aan archeologische monumenten in dit gebied onderzocht, terwijl tegelijk gebruikt wordt gemaakt van beschikbare documenten, archieven en digitale bronnen. Hoewel dit brede scala aan beschikbare data een gedetailleerde analyse van de geschiedenis van de Via Appia mogelijk maakt, brengt het ook een aantal methodologische uitdagingen met zich mee. Stephan Mols zette deze avond de door hem gehanteerde nieuwe en innovatieve onderzoeksstrategie uiteen, aan de hand van voorbeelden uit zijn eigen project, waarbij de beschikbare informatie wordt gebruikt om 3D modellen van het gebied te maken.

CURSUS BYZANTIJNSE ARCHEOLOGIE & MATERIËLE CULTUUR

Deze [interuniversitaire cursus](#) voor gevorderde BA- en MA-studenten op het gebied van de Archeologie, Geschiedenis, Griekse Taal- en Letterkunde en Godsdienstwetenschappen vond dit jaar voor het tweede jaar in successie plaats (2-26 juni). Onder leiding van dr. Joanita Vroom en dr. Elli Tzavella van de Universiteit Leiden dompelden de 10 deelnemende studenten zich ruim drie weken onder in de Byzantijnse Archeologie en Materiele Cultuur. De weekeindes waren gevuld met colleges op het NIA, terwijl er ook praktisch werd gewerkt. Zo hielpen de deelnemers onder begeleiding mee aan de verwerking van Byzantijnse vondsten afkomstig uit een opgraving van een badhuis uit de midden-Byzantijnse periode. Deze opgraving wordt verricht door de 23^e Griekse dienst van Byzantijnse oudheden in Chalkis (het middeleeuwse Negroponte) op het eiland Euboia. Het programma van deze, even intensieve als succesvolle, cursus bestond verder uit lezingen door gerenommeerde gastsprekers van Griekse universiteiten en excursies (onder andere naar het eiland Skyros).

BEKEND-ONBEKEND

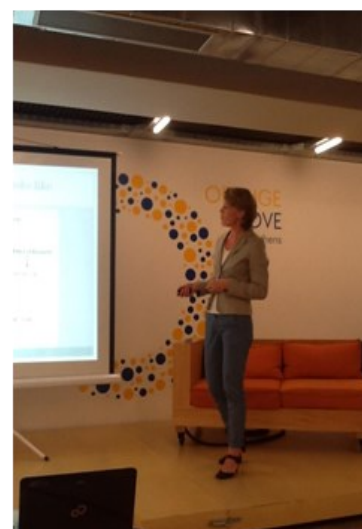

Van 22 mei tot en met 27 juni bood de Mannekens-zaal van het NIA onderdak aan de groepstentoonstelling "Bekend-Onbekend". Tijdens deze expositie, die werd samengesteld door Apostolis Zolotakis, waren werken te zien van acht Nederlandse kunstenaars (Ad Arma, Peter Heij, Paulien Lethen, Henny Van Der Meer, Jan Mulder, Henk Puts, Bert Van Santen en John Sikking), die weliswaar heterogene technieken en stijlen hanteren, maar verbonden worden door een nomadische karakteristiek. Ze verlaten hun vertrouwde omgeving voor een voortdurende reis naar verschillende plaatsen met diverse culturele achtergronden. Het onbekende is voor hen een stimulans in hun leven en een bron van inspiratie voor hun kunstwerken.

De tentoonstelling liep tegelijkertijd met de groepsexpositie '[Ground Zero,](#)' die plaatsvond in CAMP (Contemporary Art Meeting Point), waar werken van dezelfde kunstenaars te bezichtigen waren.

ORANGE GROVE SEMINAR LAURA ROSENDAHL-HUBER (UVA)

Op donderdag 9 oktober verzorgde Laura Rosendahl-Huber (promovenda aan het Amsterdam Center for Entrepreneurship, Universiteit van Amsterdam) op uitnodiging van het NIA een seminar aan de Orange Grove. Onder de titel "Entrepreneurship Research: 'insights on education and teams'" sprak zij voor een geïnteresseerd publiek over twee aspecten van haar onderzoek. In de eerste plaats ging zij in op de vraag of ondernemerschap onderwezen kan worden, terwijl ook het onderzoek aan de orde kwam dat Laura Rosendahl-Huber uitvoert naar de effecten van de samenstelling van ondernemingsteams. Dit seminar sloot naadloos aan op de presentatie die prof. Dr. Mirjam van Praag (Hoogleraar Entrepreneurship and Organization, FEB, UvA) twee weken eerder had gegeven tijdens de viering van de eerste verjaardag van de Orange Grove op 26 september. Daarbij nam Prof. van Praag deel aan een levendige panel-discussie over de vraag "How to stand out and succeed as a startup?" een onderwerp waarover zij ook een korte inleiding gaf. Het bezoek van Laura Rosendahl-Huber en Mirjam van Praag aan Athene werd mogelijk gemaakt door de Universiteit van Amsterdam, kennispartner van de Orange Grove, en net als het NIA een enthousiast supporter van deze broedplaats voor jong ondernemerstalent die in 2013 op initiatief van de Nederlandse Ambassade in het hartje van Athene werd opgericht.

DE ARCHEOLOGIE VAN EEN INTRIGERENDE POLIS: DE CASUS HALOS

Op 25 mei gaf Prof. dr. Vladimir Stissi, Hoogleraar Klassieke Archeologie aan de Universiteit van Amsterdam een lezing over de zuid-Thessalische stadstaat Halos. Hoewel onder andere Homerus en Herodotus melding maken van deze plaats, en daarbij lijken te impliceren dat er sprake was van een nederzetting met een duidelijke stadskern, schetsen de resultaten van het archeologische onderzoek in de omgeving een ander beeld. Tijdens de [opgravingen](#) die worden uitgevoerd door de Rijksuniversiteit Groningen, de lokale Griekse archeologische dienst en de Universiteit van Amsterdam zijn er weliswaar veel grafheuvels en graven uit de Late Bronstijd-Archaïsche periode gevonden, maar geen duidelijke bewoningskern die daarmee in verband kan worden gebracht.

In zijn lezing pleitte Vladimir Stissi ervoor om voor Halos een andere benadering van het concept *polis* te hanteren. Hij suggereerde dat de relatief kleine bewoningsconcentratie bij Magoula Plataniotiki beschouwd kan worden als centrum van de stadstaat. Dit voorstel sluit goed aan bij het algemene beeld van de bewoning van het gebied, die vooral gebaseerd was op tribale structuren en slechts een zeer beperkt aantal stedelijke centra kende. Aan de hand van de resultaten van het archeologisch onderzoek zal Vladimir Stissi in de komende jaren proberen om de ruimtelijke (en indien mogelijk ook de sociale) organisatie van deze intrigerende polis verder inzichtelijk te maken.

@HENE DOOR DAPHNE LENTJES

Roet in het eten: houtskoolonderzoek in Athene

Toen ik in de lente van 2013 een beursaanvraag deed bij het NIA had ik nog niet kunnen vermoeden dat ik pas in de tweede helft van 2014 écht aan de slag zou kunnen. Ik zou gaan werken met archeologisch materiaal dat speciaal daarvoor naar Athene vervoerd moest worden, dus ik had wel verwacht dat de vergunningen even op zich zouden laten wachten. Maar dat het meer dan een jaar zou duren... nee, dat niet! Zeker niet als je bedenkt dat het hier niet om zeldzame kostbaarheden ging, maar om iets schijnbaar doodgewoons: verkoold hout. Mijn onderzoek in Athene draaide om het houtskool dat de afgelopen twintig jaar is verzameld in bodemonsters van drie Griekse opgravingen, Titani (Sikyon), Plakari (Karystos) en Geraki (Sparta). Houtskool heeft tot nu toe nog maar weinig aandacht gekregen in Grieks archeologisch onderzoek, en dat is jammer, want het kan heel veel informatie opleveren. Door te kijken wat voor soort hout er in een nederzetting gebruikt werd kun je bijvoorbeeld iets zeggen over hoe de omgeving er in het verleden uitzag, maar ook wat voor soort hout er werd gebruikt om mee te stoken, om meubels en andere gebruiksvoorwerpen mee te maken, en om huizen van te bouwen. De afgelopen weken heb ik duizenden stukjes houtskool bekeken en een enorme database opgebouwd, die hopelijk zo snel mogelijk gepubliceerd kan worden. Maar als ik nu terugkijk op mijn verblijf in Athene zie ik gelukkig niet alleen maar roet voor me... Ik denk graag terug aan al die leuke nieuwe mensen die ik heb ontmoet, aan de etentjes in de wijk Pangrati, avondwandelingen door Plaka en zonsondergangen op het dak van het nieuwe Akropolismuseum. Athene blijft een indrukwekkende stad waar ik graag nog heel vaak terug hoop te komen.

Daphne Lentjes is postdoc-onderzoeker aan de Vrije Universiteit

EEN ZOMER VOL VELDWERK EN VONDSTVERWERKING

De eerste reden voor het bestaan van een instituut in Athene is dat er een 'school' nodig is om als buitenlandse universiteit te mogen opgraven in Griekenland. Het regelen van de opgravings- en studievergunningen behoort dan ook tot de kerntaken van het NIA. De Griekse overheid ziet bijvoorbeeld het interessante project van Jan Paul Crielaard van de Vrije Universiteit in Plakari (Zuid-Euboëa) niet als VU- maar als NIA-project. Als nieuwe directeur ben ik deze zomer (bijna) alle veldwerkprojecten van het NIA langsgegaan. In Thessalië verricht Reinder Reinders van de Universiteit Groningen al

decennia lang onderzoek naar de plaats Halos, tegenwoordig met deelname van de Universiteit van Amsterdam onder leiding van Vladimir Stissi en een Grieks team. Dit soort samenwerking of *synergasia* is erg belangrijk en een goede steun voor de door bezuinigingen en personeelstekort geteisterde Griekse archeologische diensten. Zij legden daar delen van de klassieke stad bloot, waarbij ze indrukwekkend muurwerk en allerlei andere sporen aantreffen. In Boeotië is John Bintliff van de Universiteit Leiden ook al lange tijd bezig met een survey (veldverkenning) van stedelijke gebieden. Dit project is nu in een afrondende fase, maar er zijn dermate enorme hoeveelheden materiaal opgeraapt dat het onderzoek nog flink wat tijd zal vergen. Ook het documenteren van de zichtbare resten op het veld en het onderzoek met grondradar en

magnetometers dragen bij tot een afgerond beeld van de steden in dit kerngebied van Griekenland. In Geraki in Lakonia was Joost Crouwel van de Universiteit van Amsterdam ook al twintig jaar aan het graven, een razend interessante laat-neolithische/vroege bronstijd versterking, waarin klassieke en hellenistische huizen een tweede en derde leven aan de boeiende heuveltop gaven. Het onderzoek wordt nu mede geleid door Mieke Prent van de Vrije Universiteit, en ook hier was het voornamelijk materiaalstudie. Op Zakynthos ben ik niet geweest. Daar liepen de afgelopen jaren studenten van de Universiteit van Amsterdam onder leiding van Gert Jan van Wijngaarden de velden af om een beeld te krijgen van de bewoningsgeschiedenis. Dit jaar was ook gewijd aan de bestudering van de vele vondsten. De bovenvermelde opgraving van Jan Paul Crielaard in Plakari tenslotte ging ook dit jaar door in samenwerking met een Grieks team. De Vrije Universiteit heeft hier een prachtig en zeer rijk votiefdepot gevonden uit de Geometrische en Archaïsche periode, maar de menselijke resten op deze heuveltop gaan veel verder terug dan dat: er is muurwerk en andere resten uit het laatste Neolithicum en de Vroege Bronstijd. Van deze bezoeken heb ik verslag gedaan, met sfeervolle foto's, op onze [facebook-pagina](#) ("Netherlands Institute at Athens"). Blijf nog meer op de hoogte en like deze pagina!

COLOFON

Het Nederlands Instituut Athene is een interuniversitair wetenschappelijk instituut dat gefinancierd en bestuurd wordt door 6 Nederlandse universiteiten (Amsterdam, Groningen, Leiden, Nijmegen, Utrecht en de VU). Het organiseert, verzorgt en faciliteert onderwijs en onderzoeksprojecten in samenwerking met universiteiten en onderzoekscentra in Nederland en Griekenland. Het NIA is door de Griekse overheid erkend als "Archeologische School" en in die hoedanigheid verantwoordelijk voor het archeologisch onderzoek dat vanuit de Nederlandse universiteiten in Griekenland wordt verricht.

NIA-NEA is de nieuwsbrief van het Nederlands Instituut Athene en verschijnt vier keer per jaar.

Opmaak en eindredactie: Annemarie Oosting; teksten in dit nummer: Willem Ledeboer, Winfred van de Put, Daphne Lentjes

Nederlands Instituut Athene, Makri 11, 117 42 Athene – Griekenland.

Tel: 00.30.210.9210760; e-mail: nia@nia.gr; www.nia.gr